

Stanovisko

hlavného kontrolóra mesta k návrhu rozpočtu Mesta Nitry na rok 2024 s výhľadom na roky 2025-2026

Podľa § 18f ods.1 písm. c) zákona č.369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov predkladám odborné stanovisko k návrhu viacročného rozpočtu mesta Nitry na roky 2024 - 2026. Podkladom pre vypracovanie stanoviska bol spracovaný návrh viacročného rozpočtu mesta na roky 2024 - 2026 v členení podľa rozpočtovej klasifikácie a v programovej štruktúre.

Cieľom stanoviska je poskytnúť nezávislý pohľad na návrh rozpočtu mesta a preveriť jeho súlad s príslušnými právnymi predpismi.

1. Preverenie dodržania zákonných povinností pri zostavovaní návrhu viacročného rozpočtu

Návrh viacročného rozpočtu Mesta Nitry na roky 2024–2026 bol zostavený v súlade s platnou legislatívou, zákonom č.583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z.n.p., zákonom č.523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z.n.p..

Na zostavenie návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2024-2026 vydalo Ministerstvo financií SR príručku pod čís. MF/008193/2023-411. V zmysle tohto dokumentu sú jednotlivé subjekty, ktorých rozpočty tvoria rozpočet verejnej správy, povinné zapracovať do návrhov svojich rozpočtov finančné toky zo štátneho rozpočtu a z rozpočtov ostatných subjektov verejnej správy v súlade s návrhom rozpočtu verejnej správy. Mesto Nitra pri zostavovaní návrhu rozpočtu postupovalo v súlade s vydanou Príručkou.

V zmysle zákona č.583/2004 Z.z. mesto zostavilo návrh viacročného rozpočtu na roky 2024-2026, pričom záväzným rozpočtom je rozpočet na príslušný rozpočtový rok (r. 2024) a príjmy a výdavky rozpočtov na roky 2025 a 2026 nie sú v zmysle § 9 uvedeného zákona záväzné.

Návrh rozpočtu je spracovaný v zmysle platnej rozpočtovej klasifikácie vydanjej MF SR, ktorá je pre obce záväzná.

Podľa §10 zákona č.583/2004 Z.z. sú obce povinné zostaviť rozpočet vnútorne členený na:

- a) bežné príjmy a bežné výdavky (bežný rozpočet)
- b) kapitálové príjmy a kapitálové výdavky (kapitálový rozpočet)
- c) finančné operácie

Návrh viacročného rozpočtu na roky 2024-2026 je zostavený v programovej štruktúre, programový rozpočet obsahuje údaje o zámeroch a cieľoch mesta vo finančnom vyjadrení. Zostavením programového rozpočtu je splnená povinnosť vyplývajúca z ustanovenia § 4 a § 9 zákona č. 583/2004 Z.z.

Predložený návrh rozpočtu je zostavený v súlade s čl. 9 ods.1 ústavného zákona č.493/2011 Z.z. o rozpočtovej zodpovednosti v z.n.p., podľa ktorého sú subjekty verejnej správy povinné zostavovať svoj rozpočet najmenej na tri rozpočtové roky, pričom súčasťou návrhu rozpočtu je aj schválený rozpočet na bežný rozpočtový rok, údaje o očakávanej skutočnosti bežného rozpočtového roka a údaje o skutočnom plnení rozpočtu za predchádzajúce dva rozpočtové roky.

Návrh viacročného rozpočtu Mesta Nitry na roky 2024-2026 je v súlade s § 9 zákona č.369/1990 Zb. o obecnom zriadení v z.n.p. zverejnený na úradnej tabuli a internetovej stránke mesta, čím je dodržaná povinnosť zverejnenia najmenej 15 dní pred jeho schválením, aby sa k nemu mohli obyvatelia mesta vyjadriť.

Zhrnutie: Konštatujem, že návrh viacročného rozpočtu Mesta Nitry na roky 2024-2026 bol spracovaný v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi.

2. Tvorba návrhu rozpočtu na rok 2024

Vzhľadom na ustanovenie § 9 ods.4 zákona č.583/2004 Z.z., ako aj čl. V ods.2 Rozpočtových pravidiel mesta Nitry, z dôvodu nezáväznosti príjmov a výdavkov rozpočtov na roky nasledujúce po príslušnom rozpočtovom roku, predmetom tejto časti stanoviska je posúdenie návrhu rozpočtu na rok 2024.

V zmysle čl. VI odst.4 Rozpočtových pravidiel Mesta Nitry mestské zastupiteľstvo každoročne schvaľuje pravidlá zostavovania rozpočtu na nasledujúci kalendárny rok.

Proces prípravy rozpočtu sa mal riadiť Pravidlami zostavovania rozpočtu mesta na rok 2024, ktoré schválilo mestské zastupiteľstvo uzn.č. 292/2023-MZ zo dňa 19.6.2023. Podľa pravidiel bol primátor mesta povinný predložiť na rokovanie Mestskej rady dňa 10.10.2023 spracovanú príjmovú časť rozpočtu spolu so sumárnymi objemami výdavkov za jednotlivé rozpočtové kapitoly a návrh príspevkov z rozpočtu mesta príspevkovým organizáciám. Materiál pod názvom „Návrh východiskových ukazovateľov do Návrhu rozpočtu na rok 2024“ Mestská rada na svojom zasadnutí dňa 10.10.2023 uzn.čís. 619/2023 –MR zobrala na vedomie.

Materiál bol spracovaný v návrhu príjmovej časti vo výške 90 783 057 € a výdavkovej časti – zosumarizované základné požiadavky vo výške 99 960 745 €, t.j. základné požiadavky do návrhu rozpočtu na rok 2024 prevyšovali navrhnuté príjmy o - 9 177 687 €.

Podľa pravidiel zostavovania rozpočtu bol stanovený termín na predloženie a prerokovanie návrhu rozpočtu mesta v mestskej rade dňa 28.11.2023. Primátor mesta v stanovenom termíne návrh rozpočtu do mestskej rady nepredložil. V dôvodovej správe k návrhu rozpočtu sa uvádza, že spracovanie a vlastné predloženie materiálu bolo podmienené schválením Programového vyhlásenia vlády SR, čo bolo podrobne

vysvetlené v materiáli „Návrh východiskových ukazovateľov do návrhu rozpočtu na rok 2024“ a keďže programové vyhlásenie vlády bolo schválené 21.11.2023, z časového hľadiska nebolo možné skompletizovať a načas predložiť návrh rozpočtu na rokovanie MR. Materiál bude predložený na rokovanie MR a MZ v náhradnom termíne.

Upozorňujem na to, že Pravidlá zostavovania rozpočtu na rok 2024, ktorých súčasťou sú aj termíny prerokovania návrhu rozpočtu v MR a MZ, boli schválené uznesením mestského zastupiteľstva, to znamená, že aj zmena termínov prerokovania návrhu rozpočtu mala byť schválená v mestskom zastupiteľstve.

Návrh rozpočtu na rok 2024 je spracovaný a predložený na schválenie ako vyrovnaný. Bežný rozpočet je zostavený ako **prebytkový v sume + 4 959 554 eur** (vrátane škôl a CVC).

Kapitálový rozpočet je zostavený ako **prebytkový v sume + 4 895 275 eur**.

Súčasťou návrhu rozpočtu sú aj finančné operácie, prostredníctvom ktorých sa vykonáva splácanie návratných zdrojov financovania a splátky krátkodobého prekleňovacieho úveru na prefinancovanie projektov z EÚ vo výške 5 186 tis.€. Saldo finančných operácií predstavuje zápornú hodnotu - **9 854 829 eur**.

Potreba zostavenia prebytkového bežného a kapitálového rozpočtu vyplýva z potreby krytia úhrad návratných zdrojov financovania - záporného zostatku finančných operácií (§10 odst.7 zákona č.583/2004 Z.z.).

Príjmy

Návrh rozpočtu mesta počíta s príjmami v objeme **101 447 111 eur** (vrátane príjmov škôl a CVC).

Zo štruktúry príjmov je zrejmé, že najstabilnejšou a najvýznamnejšou zložkou príjmovej časti rozpočtu sú daňové príjmy v objeme 66 647 tis. eur, čo predstavuje cca 65,7% z celkového objemu bežných a kapitálových príjmov. Najvyšší podiel z daňových príjmov predstavuje výnos dane z príjmov fyzických osôb poukázaný zo štátneho rozpočtu, ktorý je naplánovaný v predpokladanej výške 41 124 000 €. Príjem výnosu DPFO je vyšší o 1 737 tis. € oproti schválenému rozpočtu r. 2023 a o – 211 tis. € nižší oproti upravenému rozpočtu r. 2023. Nepriaznivý vývoj výnosu dane z príjmov fyzických osôb pre samosprávy a stále rastúca inflácia výdavkov, ktorými sú obce povinné kryť zákonné funkcie a potreby, sa prejavuje aj v návrhu rozpočtu mesta tým, že rozpočet nezahŕňa skutočnú potrebu finančných prostriedkov na úhradu bežných výdavkov (bližšie je uvedené v časti Výdavky).

V čase spracovania tohto stanoviska nebola Ministerstvom financií SR zverejnená prognóza rozpočtových podielov obcí na výnose dane z príjmov FO. Navrhnutá výška príjmu DPFO vychádza z poslednej prognózy Rady pre rozpočtovú zodpovednosť z novembra 2023. Odporúčam mestskému zastupiteľstvu schváliť výšku tohto príjmu na úrovni prognózy MF SR v prípade, že bude v čase prerokovania návrhu rozpočtu zverejnená (závisí to od schválenia štátneho rozpočtu). V prípade, že nebude štátny rozpočet schválený, odporúčam bezodkladne po zverejnení údajov o výnose daní pre obce, predložiť úpravu rozpočtu v príjmovej aj výdavkovej časti na rokovanie MZ.

Výška príjmov miestnych daní a poplatkov je nastavená na úrovni návrhu dodatku č. 8 k VZN č.10/2014 o miestnych daniach v z.d. a dodatku č.7 k VZN č.11/2014 o miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v z.d. Predmetné dodatky k VZN budú predmetom rokovania mestského zastupiteľstva dňa 14.12.2023, t.j. v deň prerokovania rozpočtu na rok 2024.

Kapitálové príjmy vo výške 455 000 € zahŕňajú príjmy z predaja majetku napočítané z uzatvorených kúpnych zmlúv, schválených uznesení MZ a pripravovaných predajov majetku.

Príjmy rozpočtových organizácií (škôl, CVC) predstavujú hlavne príjmy z prenájmov voľných priestorov škôl, príjmy za školné - poplatky za školské kluby, CVC a príjmy z poplatku za režijné náklady v zariadeniach školského stravovania napočítané podľa VZN č.8/2019. Príjmy a výdavky rozpočtových organizácií sú v zmysle platných pravidiel súčasťou rozpočtu mesta.

Príjmové finančné operácie nie sú v návrhu rozpočtu plánované.

Návrh príjmov na rok 2024 (101 447 111 eur) je nižší oproti očakávanej skutočnosti plnenia príjmovej časti rozpočtu za rok 2023 (133 172 450 eur) o – 31 725 339 eur. Tento rozdiel spočíva hlavne v prijatí bankových úverov a v zapojení príjmových finančných operácií do rozpočtu mesta na rok 2023 (hlavne prostriedkov z predchádzajúcich rokov a použitie rezervného fondu mesta).

Návrh rozpočtu na rok 2024 neobsahuje v príjmových finančných operáciách zostatok prostriedkov z predchádzajúceho roka. Vzhľadom k tomu, že zdôvodnenie v dôvodovej správe chýba, domnievam sa, že spracovateľ návrhu rozpočtu v čase jeho spracovania nevedel predpokladať výšku zostatku prostriedkov za rok 2023. Ten bude s najväčšou pravdepodobnosťou zaradený do rozpočtu 2024 až po schválení záverečného účtu za rok 2023 a preto ho navrhujem ponechať na krytie výdavkov, ktoré by vyrovnali skutočnú potrebu na pokrytie základných požiadaviek v zmysle východiskových údajov do návrhu rozpočtu mesta.

Súčasťou návrhu rozpočtu je aj rozpočet príspevkovej organizácie Správa zariadení sociálnych služieb, ktorá okrem vlastných príjmov (platby od prijímateľov sociálnych služieb, príjem z prenájmu) hospodári aj s transferom zo štátneho rozpočtu a rozpočtu mesta. V návrhu rozpočtu na rok 2024 je príjem z transferu štátneho rozpočtu vyšší oproti upravenému rozpočtu roku 2023 o + 163 150 eur (pobytové a ambulantné služby sú financované zo štátneho rozpočtu v zmysle zákona o sociálnych službách) a transfer z rozpočtu mesta je medziročne vyšší o + 454 240 eur.

V neposlednom rade treba zdôrazniť, že výška príjmov v návrhu rozpočtu je vyššia oproti schválenému príjmu roku 2023 cca o 9 mil.€, čo však nie je dôsledkom lepšieho výberu daní a poplatkov, resp. zavedenia nejakého nového poplatku; ale vyššie príjmy súvisia s vysokou infláciou (ide o inflačné príjmy), t.j., že mesto rozdelením vyšších príjmov do výdavkovej časti rozpočtu neskvalitní služby pre obyvateľov, ale ich pohltia vyššie ceny tovarov a služieb.

Výdavky

Celkové výdavky rozpočtu (vrátane škôl, CVC a výdavkových finančných operácií) sú naplánované v objeme **101 447 111 eur** (t.j. vo výške očakávaných príjmov), z toho bežné výdavky vo výške 90 846 338 eur, kapitálové výdavky vo výške 745 944 eur a výdavkové finančné operácie (splácanie úverov) vo výške 9 854 828 eur.

Úhrada návratných zdrojov financovania je krytá prebytkom bežného a kapitálového rozpočtu.

Rozpočet výdavkov je navrhnutý minimalisticky z dôvodu vysokej inflácie, rastu cien a výšky zdrojov. V návrhu rozpočtu nie sú zohľadnené všetky základné požiadavky (spracované v materiáli „Návrh východiskových ukazovateľov do návrhu rozpočtu na rok 2024“), ktoré podľa definície Pravidiel zostavovania rozpočtu na rok 2024 vyplývajú zo zákonov a ostatných predpisov, platných uznesení MZ a uzatvorených zmlúv.

Spracovateľ návrhu rozpočtu v dôvodovej správe neuviedol informáciu o týchto zmenách – nezpracovaných resp. znížených základných požiadavkách a neuviedol ani dôvody týchto zmien. Ďalej chýba informácia, ako bude mesto v priebehu roka tento stav riešiť.

Z toho vyplýva, že v návrhu rozpočtu nie je zohľadnená skutočná potreba finančných prostriedkov na úhradu bežných výdavkov mesta, tak ako boli zadefinované v Pravidlách zostavovania rozpočtu na rok 2024.

Vzhľadom k tomu, že v dôvodovej správe chýba táto informácia, vo svojom stanovisku uvádzam významné rozdiely medzi základnými požiadavkami uvedenými vo východiskových ukazovateľoch do návrhu rozpočtu oproti predloženému návrhu rozpočtu na rok 2024.

Vnútorňa správa: rozdiel (zníženie výdavkov) - **866 700 €**

- zníženie hlavne v položke mzdy (-433 tis.€) a k tomu prislúchajúce odvody

Odbor životného prostredia: rozdiel (zvýšenie výdavkov) + 740 000 €

- zvýšenie v oblasti odpadového hospodárstva

Odbor dopravy: rozdiel (zníženie výdavkov) - **400 000 €**

- zníženie v položke Mestská verejná doprava

Stredisko mestských služieb: rozdiel (zníženie výdavkov) - **359 000 €**

- zníženie vo viacerých položkách, hlavne verejné osvetlenie – energie (150 tis.)

Odbor majetku: rozdiel (zníženie výdavkov) - **1 753 194 €**

- zníženie položky energie športové zariadenia a Zimný štadión
- nezaradenie transferu HK Nitra na refinancovanie opodstatnene vynaložených nákladov

Odbor kultúry: rozdiel (zníženie výdavkov) - **75 000 €**

- zníženie výdavkov v rôznych položkách, napr. kultúrne podujatia

Útvar hlavného architekta: rozdiel (zníženie výdavkov) - **215 000 €**

- zníženie výdavkov na architekt.a urbanist. súťaže, štúdie, expertízy, posudky

Projekty pre regionálny rozvoj: rozdiel (zníženie výdavkov) - **40 000 €**

- zníženie členského príspevku pre NOCR

Turistické informačné centrum Nitra: rozdiel (zníženie výdavkov) - **20 000 €**

- zníženie výdavkov na propagačné materiály a podpora cestovného ruchu

Mestská polícia: rozdiel (zníženie výdavkov) - 156 496 €

- zníženie výdavkov na mzdy a odvody

Kreatívne centrum: rozdiel (zvýšenie výdavkov) + 111 604 €

- zvýšenie výdavkov na materiál a služby

Okrem horeuvedeného som po preštudovaní celého návrhu rozpočtu na rok 2024 ďalej zistila nasledovné:

Opakovane upozorňujem na skutočnosť, že vysoký objem výdavkov kapitoly **Vnútornej správy** (12,62 % z celkového rozpočtu) je zapríčinený aj z dôvodu zaradenia niektorých výdavkov do tejto kapitoly, ktoré organizačne nespádajú pod správu mestského úradu napr.: mzdové výdavky, stravovanie zamestnancov, prídel do sociálneho fondu a PHM Strediska mestských služieb.

Odbor dopravy

Výdavok na Mestskú verejnú dopravu je naplánovaný vo výške 8 mil. €, t.j. na úrovni upraveného rozpočtu roku 2023, čo v roku 2024 nebude postačovať (rozdiel medzi skutočnosťou roku 2022 a rozpočtom roku 2023 je cca 800 tis.€). V tejto položke nie je v zmysle zmluvy s dopravcom zohľadnená valorizácia ceny/ 1km a zároveň nie je v návrhu rozpočtu taktiež v zmysle zmluvy s dopravcom naplánovaný doplatok ročného zúčtovania za rok 2023 (za rok 2022 ročné zúčtovanie predstavovalo čiastku 809 tis. €).

Školstvo

Rozpočty škôl sú spracované prehľadne vrátane informácie, z akého zdroja budú výdavky financované. Rozpočty CVCČ a ZUŠ obsahujú aj rozdelenie transferu na originálne kompetencie podľa zdrojov krytia a to konkrétne výšku transferu hradenú z podielových daní a výšku transferu hradenú z ostatných príjmov mesta.

Do návrhu rozpočtu bolo zapracované dofinancovanie prenesených kompetencií ZŠ Krčméryho, ZŠ Novozámocká a ZŠ Sčasného v celkovej sume 289 000 €. Uvedeným základným školám každoročne nepostačujú financie zo štátneho rozpočtu určené na prevádzku.

Pri výdavkoch určených na obnovu a údržbu školských objektov vo výške 410 000 € chýba špecifikácia, na ktorých konkrétnych školských objektoch sa bude údržba vykonávať.

Výška normatívu na žiaka je v návrhu rozpočtu predpokladaná, v prípade zmeny výšky normatívu v roku 2024 bude potrebné v priebehu roka upraviť rozpočty škôl.

V kapitole **Projekty pre regionálny rozvoj** je zaradená položka „*Investície pre Mestský rozvoj*“ v čiastke 250 tis. €, ktorá nie je špecifikovaná o aké konkrétne investície sa jedná. Zmienka o tomto druhu výdavku nie je uvedená ani v dôvodovej správe. Zdrojom krytia tohto výdavku je výber poplatku za rozvoj naplánovaný v príjmoch v rovnakej čiastke.

V kapitole **Odbor investičnej výstavby a rozvoja** nie sú v návrhu rozpočtu zaradené žiadne konkrétne investičné akcie mesta, sú vyčlenené iba finančné prostriedky na nevyhnutné výdavky.

V kapitole **Kreatívne centrum** sú naplánované bežné výdavky vo výške 612 120 €. Sú naplánované vo výške príjmu transferov zo ŠR ako refinancovanie uhradených výdavkov projektu z rozpočtu mesta v rokoch 2022 a 2023. V dôvodovej správe nie je žiadna zmienka o tom, aký rozsah udržateľnosti projektu pokrýva táto čiastka.

Projekt Kreatívne centrum Nitra je ku koncu roka 2023 v takom stave, že vytvára veľké riziko aj v návrhu rozpočtu na rok 2024, nakoľko sa zásadná časť ťarchy financovania zo strany štátu prenáša na rok 2024. Keďže nie je väčšina zmenových konaní Ministerstvom kultúry odsúhlasená a žiadosti o platbu sa budú podávať koncom roka 2023 a aj v roku 2024, to všetko vytvára riziko v budúcoročnom rozpočte a pritom mesto nemá v návrhu rozpočtu vytvorenú žiadnu rezervu na prípad, že by nebol celý projekt prefinancovaný zo ŠR.

V jednotlivých príslušných kapitolách rozpočtu nie sú navrhnuté dotácie na cieľové oblasti v zmysle VZN č.9/2019 o poskytnutí dotácií z rozpočtu Mesta Nitry. Tie neboli zahrnuté ani v základných požiadavkách východiskových ukazovateľov. Aj táto informácia v dôvodovej správe chýba.

Identifikácia rizík v návrhu rozpočtu:

- Významnejším rizikom je absencia zákona o štátnom rozpočte na rok 2024, ktorý nebol v čase spracovania návrhu rozpočtu mesta schválený. Nezverejnením prognózy rozpočtových podielov obcí na výnose dane z príjmov FO v čase spracovania rozpočtu mesto stále nepozná presnú výšku príjmu dane z príjmov FO a kompenzáciu tohto príjmu daňou z príjmu PO, čo môže mať vplyv na výšku bežných výdavkov.
- Významným rizikom je aj pokračujúci rast inflácie, ktorý vyvoláva ďalší rast životných nákladov a ďalšie daňové zaťaženie občanov a podnikateľských subjektov zo strany mesta môže mať za následok výpadok daňových príjmov z miestnych daní a poplatkov .
- Návrh rozpočtu nezahŕňa skutočnú potrebu finančných prostriedkov na úhradu bežných výdavkov, tak ako boli zafinancované v Pravidlách zostavovania rozpočtu a zapracované vo východiskových ukazovateľoch do návrhu rozpočtu (výška výdavkov predstavuje sumu cca 3,9 mil. €).
- Nedostatočná rezerva v návrhu rozpočtu na krytie rizikového projektu Kreatívne centrum Nitra z dôvodu, že ťažisko prefinancovania zo ŠR sa presúva na rok 2024 a mesto nie je pripravené na možný stav, v prípade keby nebol celý projekt prefinancovaný zo ŠR.
- Nedostatočné krytie výdavku na Mestskú verejnú dopravu, ktorý je v kapitole Odbor dopravy naplánovaný vo výške 8 mil. €, t.j. na úrovni roku 2023. V tejto položke nie je v zmysle zmluvy s dopravcom zohľadnená valorizácia ceny za 1 tkm a zároveň nie je v návrhu rozpočtu naplánovaný doplatok ročného vyúčtovania za rok 2023.

- Ďalší index rastu spotrebiteľských cien môže negatívne ovplyvniť výšku bežných výdavkov, čo môže spôsobiť nedodržanie rozpočtovej rovnováhy.

Odporúčania hlavného kontrolóra mesta na eliminovanie identifikovaných rizík v budúročnom rozpočte:

1. Mesto Nitra momentálne disponuje s minimálnymi prostriedkami na rezervnom фонде, ktoré nie sú rozdelené vo výške 74 tis. €. Odporúčam pri schvaľovaní záverečného účtu za rok 2023 ponechať zostatok prostriedkov na krytie identifikovaných rizík v návrhu rozpočtu 2024 .
2. Upozorňujem na nevyhnutnosť zabezpečenia vyváženého naplňania rozpočtu mesta, aby bola zabezpečená rozpočtová vyrovnanosť bežného rozpočtu. Odporúčam dôsledne dodržiavať rozpočtovú rovnováhu a pri nenaplnení príjmov v plánovanej výške regulovať čerpanie výdavkov so zachovaním princípu hospodárnosti, efektívnosti a účelnosti použitia rozpočtových výdavkov.
3. Odporúčam v roku 2024 pravidelne predkladať na každé zasadnutie mestského zastupiteľstva písomnú informáciu o aktuálnej finančnej situácii mesta.
4. Odporúčam spracovať a prijať opatrenia, ktoré by viedli k úsporám energií v budovách vo vlastníctve mesta

Programový rozpočet

V súlade so zákonom o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy je návrh rozpočtu mesta na roky 2024-2026 zostavený aj v programovej štruktúre, t.j. výdavky rozpočtu mesta boli alokované do príslušných programov, ktoré sa vnútorne členia na podprogramy a prvky. Každý program, ktorý predstavuje súhrn aktivít má definovaný svoj zámer a cieľ, pričom zámer vyjadruje očakávaný pozitívny dôsledok dlhodobého plnenia príslušných cieľov a cieľ sa monitoruje a hodnotí merateľným ukazovateľom.

Programové rozpočtovanie je vo všeobecnosti systém založený na plánovaní úloh a aktivít subjektov samosprávy v nadväznosti na ich priority a alokovanie disponibilných rozpočtových zdrojov do programov, s dôrazom na výsledky a efektívnosť vynakladania rozpočtových prostriedkov. Inými slovami, programové rozpočtovanie je systém plánovania, rozpočtovania a hodnotenia, ktorý kladie dôraz na vzťah medzi verejnými rozpočtovými zdrojmi a očakávanými (plánovanými) výstupmi a výsledkami realizovaných činností, ktoré sú financované z rozpočtu subjektu samosprávy.

Útvar hlavného kontrolóra vykonal v roku 2021 kontrolu implementácie programového rozpočtovania v rozpočtovom procese mesta. Kontrolu bolo okrem iného zistené, že aktuálna implementácia a spôsob využitia programového rozpočtovania pri tvorbe rozpočtu mesta nedosahuje potenciál svojich možností a že programové rozpočtovanie je využívané len na zber informácií, pri ktorom riadenie a priame prepojenie rozpočtu na dosahovanie cieľov chýba.

Od roku 2009 (odkedy je pre samosprávu zákonom stanovená povinnosť zostavovať rozpočet v programovej štruktúre) by už mal byť evidentný výsledok výhod programového rozpočtovania. V meste sa stále kladie väčší dôraz na štruktúru

rozpočtu výdavkov usporiadaných do rozpočtových kapitol, ktoré kopírujú organizačnú štruktúru mestského úradu, pričom sa v niektorých prípadoch stáva, že výdavky, ktoré funkčne a účelom patria do inej kapitoly, sú zaradené do kapitoly, s ktorou funkčne nesúvisia napr. výdavky Strediska mestských služieb sú zaradené do kapitoly Vnútorná správa.

Jednoznačnou výhodou programového rozpočtu na rozdiel od rozpočtu podľa kapitol je skutočnosť, že nereprezentuje len výšku výdavkov, ale poskytuje podklady pre rozhodovanie o tom, prečo majú byť výdavky alokované a za akým účelom.

Útvar hlavného kontrolóra na základe výsledku kontroly odporučil odstúpiť od súčasnej štruktúry rozpočtu a zamerať sa na novú štruktúru programového rozpočtu s ohľadom na aktuálne potreby prioritných oblastí s cieľom zabezpečiť efektívny nástroj riadenia verejných zdrojov. Vedenie mesta sa s odporúčaním ÚHK stotožnilo a prijalo opatrenia týkajúce sa tvorby novej štruktúry programového rozpočtu.

V roku 2022 prebiehal proces tvorby novej programovej štruktúry, bola vytvorená pracovná skupina, zodpovední pracovníci boli preškolení externým školiteľom. Výsledkom procesu je návrh novej programovej štruktúry, čo je určitý posun v implementácii programového rozpočtovania v rozpočtovom procese mesta, avšak stále nedosahuje potenciál svojich možností. V roku 2023 pracovná skupina k skvalitneniu programového rozpočtovania nezasadala ani raz.

To, že sa nevenuje dostatočná pozornosť programovému rozpočtovaniu svedčí aj jedna z mnohých anomálií a nepomeru výšky finančných prostriedkov s nastaveným merateľným ukazovateľom – zníženie mzdového fondu v kapitole vnútorná správa a zvýšenie počtu zamestnancov na MsÚ z 317 na 355 (merateľný ukazovateľ v podprograme 03.02. str.291). Útvar hlavného kontrolóra v súčasnosti kontroluje plnenie opatrení prijatých prednostom MsÚ po vykonaní kontroly implementácie programového rozpočtovania v rozpočtovom procese mesta. Kontrolou zisťujeme, že niektoré kontrolné zistenia z kontroly vykonanej v roku 2021 neboli odstránené resp. opravené. Podrobnejšie informácie z tejto kontroly budú spracované a predložené mestskej rade.

V dôvodovej správe k návrhu rozpočtu je uvedené, že zmenou programovej štruktúry utrpela konzistentnosť dát, pretože výdavky boli od roku 2023 presunuté do novej programovej štruktúry, ale za roky 2020 - 2022 sú vykazované v platnej štruktúre vždy pre dané obdobie. Upozorňujem na to, že pri členení rozpočtu na kapitoly konzistentnosť dát tiež nie je zachovaná, nakoľko spravidla každá zmena organizačnej štruktúry má vplyv aj na zmenu rozpočtových kapitol napr. zrušením OKČaŽP vznikli 3 odbory, t.j. vytvorili sa 3 rozpočtové kapitoly). Na porovnanie výšky vynaložených výdavkov podľa jednotlivých oblastí slúži hlavne funkčná klasifikácia, ktorá je súčasťou platnej rozpočtovej klasifikácie vydanej MF SR.

Implementácia PR nie je z hľadiska času úlohou, ktorá by sa dala zrealizovať počas jedného roka. Úplná zmena systému a myslenia zvyčajne trvá niekoľko rokov, nestačí len pracovníkov zaškoliť, ale je potrebné zo strany vedenia mesta vynaložiť úsilie k tomu, aby sa programové rozpočtovanie stalo nástrojom, ktorý účinne prepojí strategický plán s rozpočtom a s jeho finančnými možnosťami a aby slúžil na analýzu efektívnosti vynaložených finančných prostriedkov na jednotlivé aktivity.

Jednoznačnou výhodou programového rozpočtu na rozdiel od rozpočtu podľa kapitol je skutočnosť, že nereprezentuje len výšku výdavkov, ale poskytuje podklady pre rozhodovanie o tom, prečo majú byť výdavky alokované a za akým účelom.

Na základe uvedeného opätovne odporúčam v najbližšej budúcnosti zmenu rozpočtových pravidiel, odstúpiť od aktuálnej štruktúry rozpočtu a zamerať sa na kvalitu novej štruktúry programového rozpočtu s ohľadom na aktuálne potreby prioritných oblastí s cieľom zabezpečiť efektívny nástroj riadenia verejných zdrojov.

Záver

Stanovisko hlavného kontrolóra k návrhu rozpočtu je zamerané najmä na posúdenie súladu návrhu rozpočtu s príslušnými právnymi predpismi, na identifikáciu prípadných rizík rozpočtovaných príjmov a výdavkov.

Návrh viacročného rozpočtu mesta Nitra na roky 2024 – 2026 je spracovaný v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi zákonom č.523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z.n.p. a zákonom č.583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z.n.p., zákona č.564/2004 Z.z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z.n.p. a zákona č.597/2003 Z.z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v z.n.p. a ostatné súvisiace právne normy.

Návrh rozpočtu odráža aktuálnu finančnú situáciu mesta, zabezpečuje financovanie základných funkcií samosprávy v obmedzenom režime a financovanie preneseného výkonu štátnej správy za predpokladu dôsledného rešpektovania právnych predpisov a dodržiavania maximálnej hospodárnosti pri vynakladaní rozpočtových prostriedkov.

Na základe uvedených skutočností a popísaných rizík v stanovisku odporúčam mestskému zastupiteľstvu zohľadniť odporúčania hlavného kontrolóra mesta na eliminovanie identifikovaných rizík v budúcoročnom rozpočte a po ich akceptovaní a osvojení odporúčam mestskému zastupiteľstvu rozpočet Mesta Nitra na rok 2024 schváliť a rozpočet Mesta Nitra na roky 2025 – 2026 vziať na vedomie.

V Nitre 8.12.2023

Ing. Darina Keselyová, v.r.
hlavný kontrolór mesta Nitra